

האם השבת

צריך להשלים

את כל

הפרשיות

שלא נקראו

בציבור או

שמא לא?

יום שני כו' ניסן תש"פ

שאלה: אנו קהילה ממרכז הארץ ובעקבות מגפת הקורונה נקטנו אמצעי זהירות וסגרנו את בית הכנסת כמה ימים קודם שהכריז משרד הבריאות על האיסורים לקיים מניינים, ומפרשת ויקרא התפללנו ביחידות ללא שמיעת קריאת התורה, וכעת שהתירו לחזור להתפלל במניינים תחת כיפת השמיים ובתנאים מסוימים רצינו לשאול האם השבת הקרובה – פרשת תזריע מצורע, נצטרך להשלים את כל הפרשות שלא קראנו או שאין צורך?

רק שיש להבהיר קודם לכן, שלעת עתה רבים עדיין מתפללים בביתם מאימת המגפה, ורק חלק מבתי הכנסיות חזרו להתפלל במניין תחת כיפת השמיים, משום שהסכנה כלל לא חלפה ויש חשש ששוב הנגיף יתפרץ חלילה כבראשונה, ומה שהתירו להתפלל במניין אינו מעיד שאין סכנה כלשהיא עדיין ולכן יש לזרז את מהלך התפילה על מנת לקצר את השעות יחד ככל שניתן, וכך ראוי לעשות ולנהוג.

אלא שמחמת ביטול בתי הכנסיות כבר כמה שבועות ועתה ניתנה הדת לחזור ולהתפלל יש לדעת כיצד לנהוג. האם להשלים את קריאת כל הפרשות החסרות ואת פרשת השבוע הנוכחית שהן חמש פרשיות במספרן, וללא ספק זה יקח זמן רב והקושי הוא רב ובפרט שהקריאה נעשית תחת כיפת השמים והשמש קופחת והדבר מאוד קשה, ועוד שהשעות הממושכות עלולה חלילה להביא להידבקות מחמת הזמן הממושך והסיכונים הכרוכים בו. או שמא יש לנהוג אחרת?

תשובה: הנה בנידון זה יש לדון מכמה עניינים, א' אם יש לחוש לטורח ציבור. ב' אם יש חובת השלמה ביותר מפרשה אחת. ג' מכיוון שלא היה ציבור של עשרה אנשים יחד

במקום אחד לא חלה חובת קריאת התורה כלל. ד' אם באותו מקום בעיר קראו בתורה במקום אחד האם הוא פוטר את שאר בני העיר מקריאת התורה. וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

חובת השלמת קריאה שהחסירו

א. הנה כתב בספר אור זרוע (ח"ב הלכות שבת סי' מה) וז"ל, מעשה היה בקלוניא באחד שקבל (בפתח-מלשון מריבה) בשבת הראוי לקרות פרשת אמור אל הכהנים, ועיכב תפלה וקריאת תורה כל היום. וכשהגיע [שבת] הבאה צוה ה"ר אליעזר בר' שמעון זצ"ל להתחיל בפרשת אמור אל הכהנים ולקרותה, וגם בהר סיני הראויה להקראות באותה שבת, ושלא לדלג פרשה אחת מן התורה לפי כי מימות משה רבינו נתקן לקרות התורה בפרשיותיה ולהשלימה בכל שנה ושנה, כדי להשמיעה לעם מצות וחוקים.

ואין לך לומר כיון שעבר זמן קריאתה הלכה לה אותה פרשה לפי כי אין קבע בפרשיות לקרות פרשה זו בשבת זו וזו בשבת זו, אלא כי כן נסדרו הפרשיות. וראיה לדבר שאם יארע יום [טוב] בשב' ודוחין הפרשה של אותה שבת מפני פרשה של יום טוב, הלא מיד בשבת הסמוכה ליו"ט חוזר למקום שפסק, ולא אמרינן הואיל ונדחת תדחה, וכו'.

ואין לומר שאין לקרות משום טורח צבור, דהא אמרי' במס' סופרים שאפי' בעבור פסוק אחד חוזר וקורא כל הפרשה כדפרישית לעיל, ולא חיישינן משום טורח צבור וכ"ש לכל הפרשה שאין לחוש לטורח צבור, כאשר אנו עושים ברוב פרשיות שאנו קורין שתים ביחד כשהם מרובים על שבתות השנים, וכך הוא מצוה מן המובחר. ע"כ.

ומבואר יוצא מדבריו, דאם הציבור התבטלו שבת אחת מקריאת הפרשה יש להם לשוב

קטנה שם באותה העיר ושם קראו שביעי והשלימו הסידרא כתיקונה. ובאותו הזמן בבית הכנסת המרכזי נשארו רק ד' או ה' אנשים אותם בעלי מחלוקת וצירופה.

ונשאל המהר"ם מה עליהם לעשות בשבת אח"כ פרשת ויקרא, שיש מהקהל שדעתם נוטה לקרות פ' ויקהל ופקודי עם ויקרא, וטעמם דכיון שלא נשלמה הקריאה בשבת שעברה באותו בית הכנסת, ובאותו ס"ת, כי אם בס"ת אחר, הרי זה נראה כאלו ס"ת ראשונה פגום.

ועוד שאי אפשר לומר שמכיוון שקראו בבית כנסת הקטנה הוי השלמה משום שלא קראו את כל הקריאה באותו בית כנסת אלא חלק כאן וחלק כאן, ולכן לא חשוב שהשלימו את הקריאה. אמנם חלק מהקהל סובר שמכיון שס"ס קראו הכל, עלתה להם קריאה כדת וכדין.

והשיב להם המהר"ם לדייק כמשנ"ת מלשון הרב אור זרוע שאם בשבת הקודמת היו שתי פרשות מחוברות ואירע להם אונס ולא קראום, אין קוראים בשבת אחריה שלש פרשיות, משום שלא מצינו לעולם שיקראו ג' פרשיות.

והמהר"ם דייק כן מלשון האור זרוע שכתב ש'יקראו בשבת הבאה ב' פרשיות, ומ"ט כתב כן והרי אם הפרשה שלא קראו היא מחוברת הם ג' פרשות, והיה לו לכתוב שישלימו את הסדרה הקודמת. ועל כרחק כמשנ"ת שלא משלימים בכה"ג.

וכן יש לדייק לשון הרמ"א שכתב, אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, וכו'. ודייק לישניה 'שבת אחת' ושינה לשונו ממה שכתב בדרכי משה 'שבת' בסתם עיי"ש. ומצאנו למהר"ם מיניץ חברים רבים לשיטתו.

ולהשלימה בשבת שלאחריה, ולא אמרינן דיש קבע לשבתות אלא יש לקרוא את כל הפרשיות על הסדר ואם דילגו יש לקרוא שבת לאחריה. ולא חישנין לטורח ציבור שיצטרכו לקרוא שתי פרשיות, שהרי כך אנו נוהגים בכמה פרשיות מחוברות שקוראים שתי פרשות יחד.

ודברי הרב אור זרוע הובאו להלכה בדרכי משה (סי' קלה ס"ב) בזה"ל, כתב באור זרוע (הל' שבת סי' מה) אם עבר שבת ולא קראו הפרשה הראויה לאותו שבת יקראוה [לשבת] הבאה עם הפרשה הראויה לאותו שבת ואל יבטלוה ואין אומרים בזה עבר זמנו בטל קרבנו עכ"ל.

וכן הובא להלכה בהגה על השו"ע (אורח חיים סי' קלה ס"ב) אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת. ע"כ.

אם יש לחוש לטורח ציבור

ב. והנה יש לדון מכמה עניינים, א' אם הציבור ביטלו יותר מפרשה אחת וכגון בנ"ד, אם יש להם להשלים את כל החסרות או שמא רק את הפרשה הקודמת יש להם להשלים. וביותר שהרי הרב אור זרוע ביאר שאין לחוש לטורח ציבור משום שכך אנו נוהגים לקרוא שתי פרשות יחד. ולכאור' יש לדייק דאם ביטלו הציבור יותר מפרשה אחת אכתי איכא למיחש לטורח ציבור.

ובשו"ת מהר"ם מיניץ (סימן פה) נשאל על מעשה שאירע בק"ק ווירמש, שבפרשת ויקהל ופקודי מחוברים לקרות יחד, בבית הכנסת המרכזי שם קראו ששה גברי כדין, וכשהחזן קרא השביעי להשלים הספר נפלה מחלוקת בין שני אנשים שם מי יעלה שביעי, ונמשכה מחלוקתם במשך ב' שעות עד שהלכו כמעט כל הקהל מחוץ בית הכנסת, ולקחו עמהם ס"ת אחר מתוך ארון הקדש והלכו לבית כנסת

דעת האחרונים שאין לקרוא יותר מב' פרשות

ג. זה יצא ראשונה, דהרב כנסת הגדולה (הגהות טור או"ח סי' רפכ סק"ז) הביא את דברי המהר"ם מיניץ והוסיף בזה"ל, אמר המאסף: ולפי הטעם שנתן שם (המהר"ם מיניץ), הוא הדין אם בטלו התמיד בשבת שאין פרשיותיו מחוברות ולשבת הבאה פרשיות מחוברות, שאין לקרוא הפרשה של שבוע שעברה. ע"כ.

וכן משמע מדברי הלבוש (שם ס"ב) שכתב, מקום שמפסיקין שבת בשחרית, שם מתחילין וקורין במנחה ובשני ובחמישי ובשבת הבאה, ואם בטלו שבת אחד לקרות הפרשה בציבור, קורין אותה פרשה בציבור בשבת הבאה עם פרשה השייכה לאותה שבת. ע"כ.

וכ"כ הרב עטרת זקנים (או"ח סי' קלה ס"ב) וכתב שאין לחלק בין היכא דהפרשה מחוברת או לא אלא לעולם קוראים פרשה אחת. עיי"ש.

וכ"כ הרב מגן אברהם (שם סק"ד) כתב בזה"ל, וה"ה אם התחילו ולא סיימו מחמת קטט, אבל אם היו ב' מחוברין באותו שבת שבטלו אין קורין בשבת הבאה ג' דלא מצינו לעולם שקורין ג'. וא"ל יקראו ב' לכל הפחות דאין תקנה לחצאין. (ובהגמ"נ כתוב ע"ז ולא נראין דבריו בעיני ע"כ.

וכ"כ הרב עולת תמיד (עולת שבת סי' קלה ס"ד) בזה"ל, כתב בתשובות מהר"ם מיניץ סימן פ"ה הא דקי"ל דאם בטלו התמיד ולא קראו הפרשה דיקראו לשבת הבאה שתי פרשיות היינו דוקא כשלא היו הפרשיות מחוברות, אבל אם היו מחוברות בין בשבת העבר ובין בשבת הבאה שקורא בו, אין לקרות כי אם הפרשה השייך באותו שבת ולעולם אין קורין בשבת אחת מחומש לחומש בגון פקודי ויקרא. ע"כ.

וכ"כ הרב דגול מרבבה (או"ח סימן קלה סעיף ב) כדברי המג"א.

וכ"כ הרב פרי מגדים (אשל אברהם או"ח סימן קלה סעיף ב), אלא שכתב ומיהו אם בטלו ב' שבתות יקראו בשבת שלישי עכ"פ סדרא משבת שעבר, דלא שייך לחצאין, עיין עטרת זקנים [ס"ק ב.]. ע"כ.

וכ"כ בספר יד אהרן (הגהת הטור או"ח סי' קלה עמ' לד) להגר"א אלפנדרי ז"ל.

וכ"כ הגאון מהר"ש קלוגר בספרו חכמת שלמה (או"ח סימן קלה סעיף ב) וז"ל, נשאלתי בעיר אחת שלא קראו פרשת פנחס בציבור בשבת, מה יעשו. והשבתי דאין לזה תקנה, כיון דבשבת שני יהיו מטות ומסעי מחוברין ואין לקרות שלשה, וכי אין תקנה לחצאין, וכמו שכתב המג"א [ס"ק ד.]. ואף דבמג"א נקט שהיה שבת הראשון שהיו ב' פרשיות, ודאי הוא הדין להיפוך, דאין טעם [ל]חלק, כיון דנתן טעם שאין קוראין ג' פרשיות, מה לי זה או זה. ואם נבוא לומר דדוקא נקיט שהיה בהתחלה ב' פרשיות, יש לומר דנקט כן דאם הוי אח"כ ב' פרשיות יש תקנה לקרות בשבת שאחריה ב' פרשיות ופרשה השלישית יקראו בשבת השנייה שאח"כ, ויהיו נקראים ב' ב', וא"כ אף אם הוה כן, כאן אין תקנה, כיון דאח"כ יהיה ספר אחר פרשת דברים, ואי אפשר לחברם יחד, כמו שכתב המג"א [שם], וא"כ שפיר אין לזה תקנה, ודו"ק, וזה ברור ופשוט: ע"כ.

ומבואר דה"ה אם הפרשה הנוכחית היא מחוברת נמי אין תשלומין דזיל בתר טעמא דלעולם אין קוראין יותר מב' פרשות בשבת אחת. וכבר הקדימו בזה הכנסת הגדולה וכדלעיל.

וכן דעת הבאר היטב (שם סק"ד).

וכ"כ הרב דברי חכמים בסולת בלולה (או"ח סי' קלה אות א' עמ' כז ע"ב).

ואפילו אם לא קראו כמה שבתות נראה שחובה להשלים כולם, וכו' עיי"ש.

וכ"כ בשו"ת בית דוד (או"ח סי' קו) לדחות דברי מהר"מ וכתב שיש לקרוא גם ג' פרשיות. ועיי"ש שהביא מעשה שאירע עמו.

וכ"כ הרב מטה יהודה (סי' רפב ס"ק יד) דאף אם לא קראו פרשיות תזריע מצורע, ולשבת אחריה צריכים לקרוא אחרי מות קדושים, יש להם להשלים ולקרוא ד' פרשיות עיי"ש.

וכ"כ בספר דבר משה (או"ח סי' ג), וכ"כ מרן החיד"א בספר לדוד אמת (סי' ט ס"ב), והרב בית מנוחה (דף קעא וע"ע להלן), ועוד. וע"ע כה"ח סופר (סי' קלה אות ה). וכן פסק מרן מופה"ד בספרו חזון עובדיה (ח"ב עמ' שלא), ועיי"ש מה שהאריך בזה. וע"ע בשו"ת יביע אומר חלק ט' (חאו"ח סי' כח), ובחלק ד' (חיו"ד סי' לא אות ג). וע"ע בספר הלכה ברורה (סי' קלה אות ח) שכתב שהרוצה להקל בזה ולא לקרוא יותר מב' פרשיות יש לו על מה לסמוך. עיי"ש.

עיר שקראו בה בתורה בבית כנסת אחת אם פוטר את האחרות מתשלומין

ה. והנה מצאנו חידוש בדברי הרב עולה תמיד (שם או"ח סי' רפב) שאחר שהביא דברי המהר"ם מינץ שאין לקרוא יותר מב' פרשיות בשבוע אחד. כתב בזה"ל, ובמקום שיש יותר מבית הכנסת אחד, אם קראו בבית הכנסת אחד אף על פי שלא קראו בבית הכנסת אחרים, לא נקרא ביטול התמיד ואין צריך להשלים בשבת הבא אחריו ועיי"ש: ע"כ.

והנה מסוף דבריו עולה חידוש והוא שאם יש בעיר כמה בתי כנסיות וקראו באחד ובשאר לא קראו אין זה נקרא ביטול התמיד ואין צורך להשלים את הפרשות בשבת הבאה.

וכן נראה דעת הרב משנה ברורה שכתב וז"ל, י"א דאין לקרות בשבת הבאה כ"א הסדרה האחרונה הסמוכה לזו וי"א דצריך להשלים בצבור כל הסדרות שביטלומביאור הגר"א משמע דס"ל כהדעה הראשונה: ע"כ. וממה שהביא את דעת הגר"א בסוף דבריו נראה דהכי ס"ל שאין להשלים את כל הפרשות אלא הפרשה האחרונה. (ולא מבואר בדבריו מה הדין בפרשות מחוברות, אבל פשוט שדעתו כמשנ"ת כדעת מהר"ם מינץ דלא משלימין דהוא מקור דין זה כמובאר בשעה"צ).

שיטת האחרונים שגם ג' פרשות יש להשלים

ד. וזה כנגד מצאנו ברי פלוגתא לדברי המהר"ם מינץ דס"ל שאין חילוק בין פרשה אחת לכמה פרשות ובכל גווי יש להשלים את הפרשיות בשבת הבאה. וראש המדברים בזה הלא הוא ספר המנהגים לר' יצחק אייזיק טירנא ז"ל (הגהות המנהגים מנהג של שבת) שאחר השביא דברי המהר"ם מינץ דדוקא ב' פרשיות משלימין אבל ג' פרשיות לא, כתב ע"ד, אבל לא נראין דבריו בעיני. ע"כ.

והביא דבריו להלכה בספר אליה רבה (סימן קלה ס"ק ב) ועיי"ש מה שרצה להוכיח מדברי המרדכי וצ"ב. וכתב בסו"ד, ולפ"ז נ"ל הוא הדין כשבטלו שנים או שלשה שבתות יקראו כל הפרשיות שביטלו בפעם אחת, דלא כמשמעות מתשובות הר"ם שם בסוף [סימן] פ"ה. והוא הדין אם התחילו ולא סיימו מחמת קטט. ע"כ.

וראה בספר ערוך השולחן (או"ח סימן קלה ס"ו) שאחר שהביא דברי המג"א הנ"ל כתב ע"ד, ודברים תמוהים הם, דהא כיון דחובה היא להשלים מה שלא קראו מה לי תרי מה לי תלת,

מקור היתר העולת תמיד

ו. וממה שפתח העולת תמיד דבריו 'כתב בתשובות מהר"ם וכו', ולאחמ"כ הביא את הדין שאם קראו בבית הכנסת אחת ולא קראו בבית כנסת אחרת וסיים ועיי"ש. משמע שהרב עולת שבת למד דין זה מתוך תשובת המהר"ם. אלא שמתוך תשובת המהר"ם אין דבר זה כ"כ מוכרח אלא אם נאמר שהבין כן מתוך דברי השואל וכמו שהבאנו את שאלתו בתחילת דברינו עיי"ש. ומעתה מוכרח שדברי העולת תמיד נשענים על תשובת מהר"ם, ואין זה סברת עצמו וכמבואר בלשונו.

וכ"כ הרב אליה זוטא שמקור דברי העולת תמיד המה מתוך תשובת מהר"ם: וביאר לפ"ו דברי העולת תמיד (סימן קלה שם) שמה שכתב שאם קראו בבית כנסת אחת שהבתי כנסת האחרים נפטרים, הוא רק היכא שהקהל (או חלק וע"ע להלן) שמעו בבית הכנסת קריאת התורה. דאם לא כן עליהם לשוב ולהשלים הקריאה בשבת אחריה. וכמו שכתב האליה זוטא בזה"ל, וכשיש באותו העיר בית הכנסת אחרת שהיו קורין בו, כתב בעולת תמיד סימן רפ"ב בשם מהר"ם מיניץ הנ"ל דאין צריך להשלים, ונראה מגוף התשובה שם דוקא כשהקהל מבית הכנסת זה היו קוראים, אבל אם קהל זה לא היו קורין כלל צריך להשלים: ע"כ.

ומבואר מדבריו דכל דברי העולת תמיד הם רק שחלק מהקהל של בית הכנסת שלא קראו בו בתורה שמעו בבית כנסת אחרת קריאת התורה, וכמו שמבואר בנידון המהר"ם שחלק מהקהל יצא למקום אחר לקרוא בתורה. והשואל היה לו הו"א שיצטרכו לקרוא שוב משום שסוף סוף בבית הכנסת שלהם לא הייתה קריאת התורה כדבעי.

וממילא נמצא דהיכא שלא קראו אותו ציבור בתורה כלל אף שבאותה העיר קראו בתורה אין זה מועיל לפוטרם. וכמשנ"ת ודו"ק.

דעת האחרונים כהאליה רבה

ז. וכן ראיתי שכתב הרב סולת בלולה (שם) להדיא והביא כן בשם מהר"ם מיניץ וְלא זכר מהעולת תמיד וז"ל, ואם באותה עיר בית הכנסת שהיו קורין בה כתב מהר"ם מיניץ דאין צריך להשלים. ודווקא כשהקהל מבית הכנסת זה היו קוראין שם, ואם קהל זה לא קראו כלל צריך להשלים. ע"כ.

וכ"כ מרן החיד"א בספר לדוד אמת (סי' ט עמ' יד אות ב,ג) וז"ל, אם התחילו לקרות בפרשה ולא סיימו מחמת קטטה, מסיימין אותה בשבת הבאה עם הפרשה השייכים לאותו שבת. ואם סיימו הסדר בבית הכנסת אחר, אין צריך לקרותם עוד בשבת הבא. דוקא כשהקהל מבהכ"נ זה קראו רק שהיה בבית הכנסת אחרת, אבל אם קהל זה לא קראו כלל צריך להשלים. אליהו רבה ריש סימן קל"ה. ע"כ.

וכ"כ הגאון בית שערים בספרו בית מנוחה (דיני טעות בס"ת ס"ו עמ' קעא) והביא דברי האליה רבה להלכה.

ושו"ד להרב אמת ליעקב (משפט ימים שנהגו להוציא בהם ס"ת חוץ מימים קבועים סעיף ו עמ' ד) שכתב בזה"ל, הא דאם בטלו קריאת הפרשה בשבת אחת וצריכים להשלים בשבת אחרת, היינו כשבטלו בכל בתי כנסיות שבעיר, אבל אם בטלו קריאת הפרשה בבית הכנסת אחת לסיבה מן הסיבות, ובשאר בתי כנסיות שבעיר קראו לא מיקרי ביטול, ואין צריך להשלים בשבת אחרת. עולת תמיד סימן רפ"ב. ע"כ. ומלשונו יש להסתפק מה הבין בדעת העולת תמיד. ובהגלות נגלות דברי האליה רבה, והסולת בלולה, ומרן החיד"א, והרב בית מנוחה, ודאי דכך הוא הביאור בדברי הרב אמת ליעקב וכמשנ"ת.

בבקר שנאנס אחד מהם בחולי ולא בא לבית הכנסת, ובמנחה אנס עצמו ובא והיה מנין. ונסתפקת אם במנחה יקראו הפרשה שלא קראו בבקר, ויעלו ז' עולים ומפטיר או יקראו ג' עולים כל הפרשה. אשיב"ך על קנך דלדעתי הקצרה, הדבר פשוט דבמנחה יקראו בפרשה הבאה ככל ישראל ג' עולים. ובשבת הבאה יקראו שתי פרשיות. וכו'.

ואם נמצאו בשבת עשרה מישראל בעיר של גוים, והם מעיר גדולה הסמוכה, וכבר בעיר הגדולה קראו הפרשה בבית הכנסת, אלו העשרה אינם משלימים לשבת הבאה. כיון שבבית הכנסת שלהם קראו ושבת הבאה קורין הפרשה אחרת, אין לאלו להתאסף ביחד ולקרות שתי פרשיות בבית אחת בס"ת ובהא אפילו הרב אליה רבה ריש סימן קל"ה מודה עיין בדבריו ודוק הטב וכל זה פשוט בעיני. ע"כ.

ומבואר מדבריו שתי הלכות חשובות, א' דבית כנסת שלא היה בו מניין אנשים אפילו הכי חייבים להשלים קריאת התורה בשבת שאחריה. ואין אומרים מכיון שלא היו ציבור של עשרה לא חלה עליהם חובת קריאת התורה. וזה דלא כמו שכתב השערי אפרים (שער ז' סל"ט, ועיי"ש בפתחי שערים ס"ק ל' מה שביאר) שאם לא היו בבית הכנסת עשרה בשבת לא חל עליהם חובת קריאת התורה משום שרק ביקיבוץ עשרה יחד חל החיוב. ועי' בזה עוד להלן.

אמנם מדברי החיד"א (במקרה הא') מבואר להדיא דאף שלא היו עשרה יחד חייבים להשלים בשבת שלאחר מכן.

עוד עולה מדברי מרן החיד"א (המקרה הב'), דאם היו עשרה יחד שבאו מעיר אחת אל מקום של גוים ולא קראו במקומם. אך במקום מושבם בעיר קראו אינם צריכים לשוב ולקרוא אחר שישבו במקומם. וסיים שם שבזה אפי'

ושו"ר שהרב כף החיים סופר (סי' קלג סק"ו) כן הבין בדבריו עיי"ש. וכן פסק שם בכה"ח להלכה.

ראיה לדברים מדברי החזו"ע

ח. ועתה ראיתי למרן פאר הדור בספרו חזו"ע שבת (חלק ב' עמ' של) שהביא משו"ת מקור ישראל להגאון רבי יעקב בורלא שבשנת התקמ"ז בירושלים הייתה עצירת גשמים, וכו', והתחיל שלג כבד מאוד כשיעור קומת איש ויותר, עד שנסתמו כל פתחי הבתים ולא יכלו בני אדם לצאת מפתח ביתם, וביום שבת לא באו לביהכ"ס חוץ מהקהל הקדוש של חסידי בית אל שנאספו שמה שלושה מניינים וכו'. והעלה שיש להם להשלים בשבת שלאחר מכן הקריאה.

וכיו"ב כתב הגאון הראשל"צ בספר ברכות המים על המעשה הנזכר וכתב שיש להשלים הקריאה בשבת לאחריה.

ולכא' אם נאמר שאם קראו בתורה בעיר יצאו כל בני העיר מ"ט הצריכו אותם גאונים להשלים הפרשות הרי בקהל בית אל התפללו ג' מנינים. ועל כרחך כמשנ"ת דרק אם רוב הציבור התפלל עמן נגרר מיעוט הקהל אחריהם. משא"כ אם כל או רוב הקהל של בית הכנסת לא התפלל עליהם להשלים בשבת הבאה את הקריאה. וממה שהביא כן מרן החזו"ע ושתיק מיניה נראה דהכי סבירא ליה. ופשוט.

דברי החיד"א בשו"ת חיים שאל אם צריך עשרה דווקא שיחול חובת קריאה בס"ת

ט. והנה מצאנו למרן החיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' עא אות ה) שכתב בזה"ל, ועל אודות בני הכפר שהם מנין בצמצום ויום שבת

כנסיות שבעיר, אבל אם בטלי בבהכנ"ס אחת לא מיקרי ביטול וכו'. יע"ש וז"ל הרב חיים שאל ח"א שם ואם נמצאו בשבת עשרה מישראל בעיר של עובדי כוכבים והם מעיר הסמוכה וכבר קראו הפרשה בבהכ"נ שבעיר אלו הי' אינם משלימים בשבת הבאה כיון שבבית הכנסת שלהם קראו וכו'. ע"כ.

והנה ממה שהביא דברי החיד"א בסמיכות למה שכתב שאם קראו בעיר כבר צריך קצת ביאור דהרי החיד"א מיירי בעשרה שלא קראו במקומם כלל ואפ"ה אינם צריכים להשלים משום שנפטרו בקריאת בית הכנסת שלהם. אבל ההיתר שאם קראו בבית הכנסת בעיר ועל ידי כך נפטרין שאר בתי הכנסות אינו קשור כלל לדברי החיד"א.

ועל כרחק נראה ברור שכוונתו בהבאת דברי החיד"א בסמוך למה שכתב ללמדנו את סוף דברי החיד"א שבכה"ג שעיקר הציבור קראו בביהכנ"ס גם המעטים נגררים אחריהם ובזה גם האליה רבה מודה ואין זה סותר, ועתה מובן סמיכות הדברים. ודו"ק. וע"ע בספר דעת תורה למהרש"ם (או"ח סי' קלה ס"ב).

אם חלה חובת קס"ת שאין עשרה ואם פליגי בזה החיד"א והשערי אפרים

יב. והנה לעיל הבאנו דברי הרב שערי אפרים מרגליות (שער ז' סי' לט) שכתב דכל החיוב לחזור ולהשלים בשבת אחריה את הקריאה הוא דווקא אם התכנסו עשרה וחלה עליהם חובת קריאה, משא"כ אם לא היו עשרה באותה השבת אינם צריכים להשלים בשבת הבאה. וכ"כ הגרש"ק בספר החיים סי' קלה עיי"ש.

האליה רבה מודה. וכוונתו, דהרי דעת האליה רבה כמשנ"ת לעיל דהקהל נפטרין מחובת קריאת התורה, דווקא ששמעו קריאת התורה במקום אחר אפי' שלא שמעו בבית הכנסת שלהם. אבל אם לא שמעו עליהם לחזור ולהשלים. וכתב החיד"א דהיכא שעיקר הציבור קראו וחלק יצאו ממקומם ולא קראו בתורה, בזה גם הא"ר מודה דאינם חייבים לשוב ולקרוא.

ביאור גדר דברי החיד"א

י. וביאור דברי קודשו של החיד"א זיע"א נראה שמכיון שעיקר הציבור קראו בבית הכנסת כדבעי, בכך נגררים מיעוט הציבור אחריהם ועל כן אינם צריכים לשוב ולקרוא. ואף שחלה עליהם חובת קריאה מ"מ נפטרו ע"י עיקר בית הכנסת שקראו והם נגררים אחריהם.

וראיתי לכמה מהאחרונים (מהם מחברי זמנינו) שהבינו שכך הוא הביאור בדברי החיד"א בפשיטות, וכמו שכתב כן בספר משנת יוסף ליברמן (ח"ה סי' לד עמ' פג), וכ"כ בס' יסודי ישורון (שבת עמ' 427), וכ"כ הובא בספ' דמות הכסא תשובה מהגר"ח מאזוז (עמ' קצ) והכריח כן בדעת החיד"א עיי"ש. וכ"כ בס' אורן של חכמים (סי' יב) עיי"ש.

דעת הרב זכור לאברהם

יא. וע"ע בספר זכור לאברהם אלקלעי (ח"ג אות ס' ערך ס"ת אות פט עמ' טו) שהביא דברי החיד"א בזה"ל,

ומה שהביא הרב המחבר בח"א שם דע"א ע"ב (כנראה כוונתו להרב בית דוד מסלונקי בשו"ת או"ח סי' קו עיי"ש) דהא דאם בטלו בשבת אחת דקורין לשבת הבאה ה"ד כשבטלו בכל בתי

חילוק הרב בית מנוחה בין היכא שהיו עשרה באותה העיר להיכא שהיו פחות

יד. וביאר הרב בית מנוחה, דנראה שאין מח' כלל, ומיהו יש לחלק כשכל הציבור בכפר רק שאחד לא בא לביהכנ"ס מפני שחלה ולא נשאר בכפר רק ט' אנשים, דכל שיש בעיר עשרה אף שאחד חלה ולא בא לבית הכנסת חל עליהם חובת קריאת ס"ת, כיון שאפשר להם להוליך הס"ת אצל החולה ויקראו שם בס"ת.

ומבואר יוצא מדבריו חידוש גדול, דאם היו בכפר עשרה אף שלא היו יחד כלל חלה עליהם חובת קריאת ס"ת משום שהיה עליהם להתאסף ואף שאחד חולה היה עליהם ללכת אליו עם הס"ת. ועל כן עליהם להשלים הקריאה. (ולכא' אין זה סותר למה שביאר בס' מקראי קודש דרך שיש רוב מניין חלה חובה, משום שכך גם יש לבאר דברי הרב בית מנוחה דהרי הוא מיירי שהתכנסו ט' יחד).

אמנם אם לא היו עשרה כלל באותו הכפר לא חלה עליהם חובת קריאת ס"ת. וכמו שביאר הרב בית מנוחה מדוקדק גם בלשון השערי אפרים שכתב (שהחויב הוא על "מקום" שיש בו י'. וכן דקדוק לשון הגרש"ק בספר החיים שכתב שאם לא היה "בכפר" עשרה. ודו"ק).

הגדר להלכה מתי חלה חובת קריאת

ס"ת

טו. ומעתה נמצאנו למדים, דבמקום שיש בו עשרה גם אם אינם יחד חלה חובת קריאת התורה וצריך עכ"פ שיהיו לכל הפחות שישה יחד מכוונסים משום שהיה עליהם להתכנס יחד שכבר בשישה חלה חובת קריאה בס"ת. וכמשנ"ת.

והיכא דאינם מכוונסים שישה יחד או במקרה שאף שהם מכוונסים רק אין עשרה בכל העיר

ובספר מקראי קודש (לג"ר צבי הירש גרודינסקי חי לפני 100 שנה) חלק א' (כלל יג ה"ט) הביא דברי הרב שערי אפרים הנזכר והקשה על דבריו מדברי החיד"א הנזכר לעיל אודות בני הכפר שהם מניין בצמצום ויום שבת בבקר נאנס אחד מהם בחולי ולא בא לבית הכנסת והיו רק ט', ובמנוחה אנס עצמו ובא והיה מניין. והעלה החיד"א שישלימו בשבת הקריאה. ואפי' דלא היו מניין משמע דחל עליהם חובת קריאה.

דעת המקראי קודש דרך ב"רוב" מניין חלה חובת קס"ת

יג. וכתב שהכי מסתברא דמה דבעינן עשרה הוא מדרבנן ואסמכתא בעלמא, וא"כ אף היכא דאין מניין אלא אפי' "רוב" מניין חלה עליהם חובת קריאת התורה. וזהו ביאור דברי החיד"א. ומדברי הרב שערי אפרים משמע דאין חילוק בין מניין לרוב מניין אלא רק במניין גמור חלה חובת קריאה.

וסיים שם, דכפי הנראה לא ראה השערי אפרים את מרן החיד"א דאילו היה רואה לא היה כותב כן או עכ"פ היה לו להביאו. עיי"ש.

ומבואר יוצא מדבריו דאם היו רוב מניין חלה עליהם חובת קריאה וצריכים להשלים וכמו שכתב החיד"א. ורק אם לא היו אפילו רוב מניין אינם צריכים להשלים.

ועינא דשפיר חזית להגאון בית שערים בספרו בית מנוחה (דיני טעות בס"ת עמ' קעא ס' ג,ד) שהביא דברי מרן החיד"א בשו"ת חיים שאל הנזכר שיש חובת ס"ת גם שיש פחות ממניין וכתב שלכא' הוא חולק על הרב שערי אפרים וספר החיים לגרש"ק ז"ל. דהם ס"ל דרך שיש מניין חלה חובת ס"ת.

ובבית הכנסת שבעיר, אם בטלו מלקרות אפילו ב' פרשיות קורין לשבת הבאה אפילו ג' יע"ש. ודוקא שלא היה בעיר מי שקרא, אך אם יש בית הכנסת אחר שקראו אין צריך לחזור. עיין חיים שאל (ח"א ס ע"א וח"ב ס ט"ז), ועיקרי הד"ט, וזכור לאברהם (ח"ג) וכרם שלמה (סי' קל"ה) וכו'. ע"כ.

והנה דבריו צ"ב טובא, דהרי משמע שס"ל דכל שקראו בעיר אפי' אם אחרים לא קראו הרי זה מהני. ולפמשנ"ת לעיל אין מי שסובר כן שהרי עיקר הדברים יצאו מבטן המהר"ם מינץ, והעולת תמיד וכמו שנתבאר לעיל בהרחבה. וכל האחרונים ביארו דמיירי באופן שרוב הציבור שמע קריאה בתורה בבית כנסת אחר ועל כן מיעוט הציבור נגרר אחריהם. אמנם היכא דלא שמעו כלל הציבור קריאת ס"ת זה לא שמיע לן היתרא בהא.

ויותר מכך יש לתמוה דהגר"ח פלאג"י הביא סימוכין לדבריו מדברי החיד"א, ואם נבאר דבריו שבכל מקרה אם קראו בעיר שאר העיר נפטרו בכך הרי אין ראייה כלל מדברי החיד"א שנתן טעם לשבח להיתרו משום שכבר יצאו בקריאת הקהל "שלהם". וע"כ שיש לבאר כך גם דברי מהר"ח פלאג"י שמיירי שהקהל רובו שמע קריאה בתורה. דלולי כך לענ"ד דברים אלו קשה להולמן דמה לי אם קראו בעיר בית כנסת אחת כאשר שאר בתי הכנסיות לא קראו. ובכה"ג כמעט נפל דינא דהרב אור זרוע בבירא. וצע"ע.

שיטת מרן היחווה דעת

יח. ועינא דשפיר חזי למרן היחווה דעת (חלק ז' סי' ג) שנשאל על ציבור שלא היה להם מניין בבית הכנסת במעברה בער נהריה, והתפללו בבית הכנסת ללא הוצאת ס"ת האם עליהם להשלים שבת הבאה את הקריאה

לא חלה עליהם חובת קריאה בס"ת, שהרי לא הייתה להם כלל אפשרות להתכנס יחד ולכן לא חלה עליהם חובת קריאה בס"ת. ובזה ארווחנא דלא לאפושי פלוגתא בין האחרונים וכמו שביאר הרב בית מנוחה.

אם חלה חובת קריאה בס"ת במקום שאסור להתכנס יחד עשרה אנשים

טז. ובנידון דנן שהשלטונות אסרו להתכנס יחד מחמת הסכנה נראה דבזה גם לא חלה חובת קריאה בס"ת אף לדברי הבית מנוחה משום שאין לומר שהיה להם להתכנס יחד. שהרי התורה ציותה לנו ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, וציותה על שמירת הנפש בכמה מקומות. ואם לטענת הרופאים הכינוס יחד הוא מסוכן א"כ לא יתכן שיחול חובת קריאה בתורה דהרי אין לטעון כנגדם היה לכם להתכנס יחדיו. וילע"ע.

בירור שיטת הגר"ח פלאג"י

יז. איברא דחזיתי בספר חיים לגר"ח פלאג"י ז"ל (סי' יב אות ב עמ' נז) שהביא דברי מרן החיד"א הביא דברי הרב בית מנוחה הנ"ל לחלק בין מקום שהיו בו עשרה שחל עליהם חובת קס"ת, למקום שאין בו עשרה, וכמו שכתב בזה"ל, הסמוכים לעירנו יע"א שיש בהם ספר תורה, שפעמים נמצאים באיזה שבתות השנה שם מנין וקורין בס"ת, ולפעמים אינן קורין בס"ת, אינם צריכים להשלים הפרשה כיון דבעיר כבר קראו בס"ת. ועיין בס' לדוד אמת (אות ו') וכתב בספר בית מנוחה (דס"ג ע"א) דאם בכפר לא היה מנין, אז בשבת הבאה אינן צריכין לקרות פרשת שעברה. אך אם היו עשרה אלא שאירע אונס שהיה א' מהם חולה ולא קראו, בכה"ג בשבת הבאה יקראו שתיים.

מניין" (שישה אנשים בני חיוב) בזה לא חלה עליהם חובת קריאת ס"ת וכמו שכתב הגאון שערי אפרים, והגר"ש קלוגר בספר חיים, והבית מנוחה, ובספר מקראי קודש.

והוספנו דעולה מתוך דברי הרב בית מנוחה דאף אם לא היתה אפשרות להתכנס יחד וכמו בנידון דידן מחמת הוראת השלטונות מאימת המגיפה לכן ודאי שלא חל חיוב קריאת ס"ת היכא דיש חיוב "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", שאסרו להתכנס יחד. ואין חובת קריאת ס"ת חלה למפרע וכמשנ"ת היטב בדברי האחרונים.

ומלבד כל זה יש לצרף את שיטת רבים מן האחרונים דס"ל שאם הפרשות מחוברות אין דין השלמה לפרשה קודמת משום שלא מצינו לעולם קריאת ג' פרשיות יחד. ואף שיש פוסקים שלא ס"ל הכי מכל מקום ודאי שיש לצרף דבריהם למה שנתבאר לעיל.

ובר מן דין נראה, שבפועל לקרוא חמש או ארבע פרשות ברצף הוא דבר שאינו ניתן כמעט לעשות בפרט תחת חום השמש הקופחת, ונוסף על כך הבעל קורא עליו לחבוש מסיכה לפי ההוראות, והציבור מרוחק אחד מן השני ועליו להרים את הקול, וביודעי קאמינא שהדבר כמעט ולא ניתן. ולא ניתנה תורה למלאכי השרת.

נוסף על כך, ברור הדבר שיש לקצר את התפילות ככל שניתן מחמת אימת המשחית, ויש לעשות כל טצדקי לקצר את השהות מחמת חשש הדבקה רח"ל. ובפרט שהעולים לתורה לקריאה כה ארוכה יכולים חלילה להדביק או להידבק בזמן זה במידה והן נשאים רח"ל.

מסקנא דדינא: השבת פרשת "תזריע מצורע" שבו הותר לחזור ולהתפלל במניינים לאחר כמה שבועות שנאסר, אין צורך

שהחסירו. והשיב, שעליהם להשלים את הפרשה שהחסירו וכתב שכ"כ הגר"ח פלאג' עי"ש. ולכא' יל"ע דהרי לא היה להם מניין שם וא"כ לא חלה חובת קס"ת. ויש ליישב בפשיטות ששם היו עשרה באותו המקום וחלה עליהם חובת קריאת ס"ת ובפרט שהיו באותה המעברה רוב מנין שעליהם להשלים את הקריאה וכמשנ"ת בדברי האחרונים. ואולי ממש"כ מרן זצוק"ל שכך דעת הגר"ח פלאג' נראה להוכיח כמשנ"ת דגם הוא מודה לדברי האחרונים ולא פליג עליהו. (ודוחק לומר שלא היתה קריאה בתורה בכל העיר נהריה, ועכ"פ לא היה לו לסתום הדברים כן וע"כ כמשנ"ת).

העולה להלכה

ט. העולה להלכה ולמעשה, שנמצא שרוב האחרונים ומהם, האליה רבה, והסולת בלולה, ומרן החיד"א, והרב בית מנוחה, והרב כף החיים סופר (סי' קלג סק"ו) ס"ל דכל ההיתר שאם בבית כנסת אחת לא קראו בס"ת, אבל בבית כנסת אחרת קראו בעיר שאין צריך להשלים הקריאה זהו דווקא אם שמעו רוב הקהל את קריאת הס"ת במקום אחר ועיקר ההיתר הוא שנגררין אחריהם המיעוט. אבל אם ציבור שלם לא קרא בתורה עליו להשלים לשבת האחרת. וכן כתב בספר מקראי קודש. ושיטת הרב זכור לאברהם ומהר"ח פלאג' לא התבררה כל הצורך מתוך לשונם. וצ"ע.

אלא שנתבאר דעת הרב בית מנוחה דחובת קריאת ס"ת חלה רק במקום שהתכנסו בו יותר מ"רוב" מניין והיתה להם אפשרות לקרוא במניין (וכגון שאחד היה חולה, שיכלו לקחת את הס"ת אצלו ולקרוא שם) ובזה אמרינן דעליהם להשלים לשבת הבאה.

אמנם אם אין אפשרות להתכנס יחד וכגון שלא היו עשרה בעיר או אפילו אם היו עשרה בעיר רק שלא היו יחד במקום אחד לפחות "רוב

האם יש להשלים את הפרשות החסרות בשבת הקרובה – תזריע – מצורע בס"ד

1 נכתב ונערך ע"י: הרב דוד אטדגי שליט"א רב ומו"צ ק"ק כורש קטמון ירושלים ת"ו 1

הארות והערות ניתן לשלוח למערכת עלון 'לקח טוב' במייל: alonlekachtov@gmail.com

ואל רופא רחמן ונאמן ישלח דברו וירפא את
כל חולי עמו הזקוקים לרפואה ויתמיד בריאות
הבריאים, ונזכה לביאת גואל צדק במהרה.
אמן.

להשלים את הפרשיות החסרות מחמת כמה
וכמה טעמים, ויש לקרוא את פרשת השבוע
הנוכחית בלבד. וכפי שנתבאר בתוך התשובה.